

Konservatuvar Solfej Dersi Sınavlarında Eğitimcilerin Teori Uygulamaları ve Teori Sınavı Soru Örnekleri*

Filiz YILDIZ^{1**} & Uğur TÜRKMEN²

Öz

Bu çalışma, konservatuvarlardaki solfej derslerinin temel bir parçası olan müzik teorisi eğitimi ve bu alandaki ölçme-değerlendirme süreçlerini inceleyen nitel bir araştırmadır. Kulak eğitimi, dikte ve deşifre çalışmalarında teorik yetkinliğin önemi vurgulanırken; temel müzik yazımı, aralıklar, ton-mod-makam bilgisi ve akorlar gibi konuların sınavlarda nasıl sorulduğu ele alınmaktadır. Araştırma kapsamında, 21 devlet konservatuvarında görev yapan 36 solfej eğitimcisiyle yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve 10 konservatuvardan (5'i ortaokul, 5'i lisans eğitimi veren konservatuvarlar) elde edilen sınav soruları içerik analizine tabi tutulmuştur. Ortaokul ve lisans düzeyindeki sınav örneklerinin konu başlıklarına göre sistemli bir şekilde tasnif edildiği bu çalışma, eğitimcilerin soru sorma stratejilerini betimleyerek teori eksenli akademik çalışmalara kapsamlı bir kaynak sağlamayı amaçlamaktadır. Elde edilen veriler, konservatuvarlardaki müzik teorisi eğitiminin niteliğini ve kalıcılığını artırmaya yönelik önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konservatuvar, solfej, teori sınavları

Theory Practices of Educators and Sample Theory Examination Questions in Conservatory Solfege Course Examinations

Abstract

This study is a qualitative research that examines music theory education, which constitutes a fundamental component of solfege courses in conservatories, and the assessment and evaluation processes in this field. While emphasizing the importance of theoretical competence in ear training, dictation, and sight-reading practices, the study focuses on how topics such as basic music notation, intervals, tonality, modality, makam knowledge, and chords are addressed in examinations. Within the scope of the research, structured interviews were conducted with 36 solfege educators working at 21 state conservatories, and examination questions obtained from 10 conservatories—five offering secondary-level education and five offering undergraduate education—were subjected to content analysis. By systematically classifying secondary-level and undergraduate examination samples according to topic headings, this study aims to describe educators' questioning strategies and to provide a comprehensive resource for theory-oriented academic studies. The data obtained offer important insights into improving the quality and permanence of music theory education in conservatories.

Key Words: Conservatory, solfege, theory examinations

*Bu çalışma 2022 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalında tamamlanan "Konservatuvar Solfej Dersi Sınavlarında Eğitimcilerin Soru Sorma Stratejilerinin Değerlendirilmesi ve Yaklaşım Önerileri" adlı sanatta yeterlik tezinden üretilmiştir.

^{1**}**Corresponding Author:** Dr. Öğretim Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Afyonkarahisar, Türkiye, filizyildiz@aku.edu.tr ORCID: 0000-0002-7427-419X

²Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Çanakkale, Türkiye, uturkmen@comu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0847-779X

Giriş

Konservatuvarlarda yürütülen solfej derslerinde teori eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Solfej eğitimi ezgi okuma ya da dikte yazma becerilerinden ibaret olmayıp; bu becerilerin sağlıklı biçimde gelişebilmesi için güçlü bir teorik altyapıyı da gerekli kılmaktadır. Genel olarak; temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite-modalite-makam bilgisi ve akorlar solfej derslerinin teori boyutunu oluşturan temel konular arasında yer almaktadır. Bütüncül bir solfej eğitiminde teorik bilgiler; öğrencilerin müziksel işitme, okuma, yazma, çözümleme ve yorumlama becerilerini destekleyen önemli bir unsurdur. Bu nedenle teori konularının nasıl öğretildiği kadar, bu bilgilerin sınavlarda nasıl ölçüldüğü ve değerlendirildiği de önem taşımaktadır. Ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan soru türleri, puan dağılımları, konu kapsamı ve eğitimcilerin soru sorma stratejileri, solfej eğitiminin niteliğine ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Türkiye'deki konservatuvarlarda solfej derslerini yürüten eğitimcilerin teoriye yönelik uygulamalarının, sınavlarda yer verdikleri konu başlıklarının ve soru örneklerinin belirlenmesi; solfej eğitimi alanındaki mevcut durumun ortaya konulması bakımından önemlidir. Bu durum, hem eğitimcilerin ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının karşılaştırılmasına hem de ilgili kişi, kurum ve yayınlara kaynak oluşturabilecek verilerin elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, yapılandırılmış görüşme yapılan konservatuvarlar ve eğitimci görüşleri doğrultusunda, solfej dersi sınavlarının teori bölümlerinde yer verilen konular, kullanılan soru türleri, teoriye ayrılan puan dağılımları, analiz konusuna ilişkin görüşler ve ölçme-değerlendirme sürecinde dikkat edilen hususlar betimlenmiştir. Ayrıca araştırma sınırlılıkları kapsamında ulaşılabilen sınav örnekleri; 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyleri ile lisans devresi temelinde temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite, akorlar ve karışık teori soruları başlıkları altında incelenmiştir.

Teori

Müzik teorisi genel müzik bilgilerini içermektedir. Başlangıçta kulak eğitimi ve solfej çalışmalarıyla birlikte uygulanmaktadır. Müzik teorisi "1800'lere kadar teori başlıca ölçek, aralık, modlar gibi - Batı müziğinin (Avrupa ve Amerika) tonal materyallerini içeren müzik ve müzikal seslerin felsefik ve bilimsel yönleri anlamına gelmekteydi. Batı müzik teorisi milattan önce 400 gibi bir tarihte Pythagoras'ın monochord (ortaçağ'da çalınan üçgen biçimli bir müzik aleti) çalışmalarıyla başlar ve en son bestecilik tekniklerini ilgilendiren modern bestecilerin çalışmalarına kadar ilerlemektedir" (Ammer, 2004: 429).

Müzik teorisi "Ezgi, ritim, ölçü, perdeler, aralıklar, diziler, armoni, kontrpuan, biçim bilgisi, türler ve çeşitler, çalgı bilgisi, orkestra bilgisi gibi birçok konuyu kapsar" (Say, 2002: 366). Fakat solfej dersi içeriğinde yer verilen teori dört ana başlık halinde öğretilmelidir.

*Temel Müzik Yazım Kuralları

*Aralıklar

*Tonalite-Modalite-Makam

*Akorlar

Bu konu başlıkları sırası bu şekilde öğretilmelidir çünkü her bir başlık kendinden sonrakinin temelini oluşturmaktadır. Elbette bu konular dersin solfej okuma ve dikte yazma kısımlarıyla paralel yürütülmelidir. Bu dört ana başlığın ardından armoni dersi başlamalıdır.

Lavignac'a (1939: 332) göre teori / nazariyat, ağızdan öğretilen ve tahtaya yazılan bir derstir. Buna müteakip şifâhî meseleler sorulur ki talebe bunları yazı ile halletmeye mecburdur. Ülkemizin en köklü kurumlarından Musiki Muallim Mektebinin kuruluşunda okutulacak derslerde teori önemli bir yer edinir.

Eğitim hayatına başlayan okulda Hindemith talimatnamesine göre okunacak dersler altı grupta toplanmıştır.

1) Teori (esas ders): Kompozisyon, enstrümantasyon, (bütün saz ve ses sınıflarıyla birlikte olmak üzere enstrüman kursları), form bilgisi ve müzik tarihi.

2) Dokunarak çalınan sazlar (piyano ve piyano ile oda müziği)
 3) Enstrümantal müzik (keman, viyolonsel, nefesli sazlar, harp, kontrbas) nefesli ve yaylı sazların oda müziği

4) Şan

5) Birlikte çalma, söyleme (orkestra, koro, keman korusu)

6) Pedagoji sınıfı (Müzik öğretmen okulu öğrencileri için) (Gökyay, 1941: 21).

Elhankızı günümüzdeki durumu şu şekilde açıklar:

Güzel Sanatlar Liseleri ve Eğitim Fakültelerinde önceden “Müziksel İşitme, Okuma ve Yazma” şu anda ise “Batı Müziği Teori ve Uygulaması”, Konservatuvar ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde ise genel olarak “Solfej” adı altında verilen ders üç temel boyutta incelenmektedir.

“1. Solfej veya müziksel okuma; seslerin yüksekliğini, süre değerlerini doğru yaparak, entonasyon ve benzeri teknik özelliklere önem vermektedir.

2. Teori ve müziksel yazma; müzik bilgilerinin temel eğitimini vererek öğrencilere armoni, kontrpuan, müzik biçimleri vb. gibi teorik derslere ve bireysel çalgı eğitimine de ışık tutarak desteklemektedir.

3. Dikte veya müziksel işitme ve yazma; duyulan ezginin tonalitesini ve ölçü sayısını belirlemek, onun notalarının doğru ses yüksekliğini bulabilmek ve notaya geçirmek, ritmik kalıplarını veya süre değerlerini düzgün belirlemek ve bu aşamada aldığı teorik bilgilerin uygulamasıyla ilgilidir. Dolayısıyla solfej eğitiminin temelini oluşturan dikteler; müziksel hafızanın, işitmenin, notasyonun, ritim yazma ve algılama becerisinin sentezlenmiş ürünüdür” (2015: v).

Teori Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme “gözlenen niteliklerin (değişkenlerin) gözlem sonuçlarının sayı veya sembollerle belirtilmesidir” (Küçükahmet, 2006: 205).

Ölçmenin üç aşaması vardır: 1. Ölçülecek bir niteliğin olması, 2. Niteliğin gözlenebilmesi 3. Amaca uygun sayı ve sembollerle gösterilmesi (Küçükahmet, 2006: 205).

Eğitimin her alanında kullanılan değerlendirmenin amaçlara ulaşmak için kullanılan bir araç olduğunu belirtmek gerekir.

Eğitimde kullanılan ölçme araçlarının yanı sıra solfej dersi sınavlarında bir eser verilerek, bu eserde bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve sezişsel davranışlar da ölçülebilir.

Bilişsel Davranışın Ölçülmesi: Verilen notanın üzerindeki parçanın hızını, nüanslarını, yineleme-dönüş işaretlerini ve parçadaki aralık ve akorları yazması beklenir.

Duyuşsal Davranışın Ölçülmesi: Verilen eser dinletilir. Eserdeki aralıklar ve akorlar basılarak hangi aralık olduğu istenebilir.

Devinışsel Davranışın Ölçülmesi: Verilen eserin çalınması istenir.

Sezişsel Davranışın Ölçülmesi: Verilen eseri dinlerken veya çalarken o eserin tonunu, modunu veya makamını hissetmesi beklenir.

Solfej Eğitiminde Soru Sorma Stratejileri

Solfej dersi sınavlarında kullanılan soru sorma stratejileri, öğrencilerin teorik bilgi düzeylerini, kavramsal öğrenmelerini, nota okuma-yazma becerilerini ve müziksel çözümleme yeterliklerini ölçmeye yönelik olarak çeşitlilik göstermektedir. Müzik teorisi konularının öğretiminde ve ölçülmesinde soru-cevap yöntemi, bilginin anlamlandırılması açısından kritik bir araçtır. Yılmaz, Kemal İlerici’nin “İş Halinde Üçlü Sistem Armoni” adlı kitabının incelemesini yaptığı çalışmasında İlerici’nin hazırladığı eğitim materyallerinde her yeni konu başlangıcında sorulara yer verdiğini ve içeriği bu sorular üzerinden yapılandırıldığını belirtmiştir. Armoniye başlamak için ne gibi bilgiler edinmemiz gerekir sorusuna vermiş olduğu cevap şu şekildedir: Müzik teorisini iyi bilmeli, sağlam bir solfej seviyesine ulaşmış olmalı ve kompozitör olmayı düşünüyorsak el verecek kadar piyano çalabilmeliyiz (Yılmaz, 2024: 233).

Öğrencilerin bilgiyi hatırlama düzeyini, bilgiyi uygulama, ilişkilendirme, dönüştürme ve analiz etme becerilerini değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Solfej dersi sınavlarında sorulan veya sorulabilecek soru türlerinden bazıları şunlardır:

- Doğru-yanlış soruları
- Eşleştirme soruları
- Çoktan seçmeli sorular
- Boşluk tamamlama soruları
- Eksik tamamlama soruları
- Açık uçlu sorular
- Nota üzerinde gösterim soruları
- Anahtar değişimi soruları
- Transpoze çalışmaları
- Alfabetik sistemle şifrelendirme soruları
- Eser üzerinde teorik analiz soruları

Bu soru türleri aracılığıyla öğrencilerin temel müzik yazım kurallarına, aralık bilgisine, tonalite ve makam ilişkilerine, akor yapılarına, anahtar bilgisine ve teorik analiz becerilerine ilişkin yeterlikleri ölçülebilmektedir. Özellikle nota üzerinde gösterim, anahtar değişimi, transpoze ve eser analizi gibi uygulamaya dayalı soru türleri, öğrencilerin teorik bilgiyi pratik müziksel durumlara aktarabilme düzeylerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. “Çoktan seçmeli test yöntemi, öğretmenlerin iş yükünü önemli ölçüde azaltacak bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilir. Daha açık bir ifadeyle, yöntem MİÖY dersi kapsamındaki yazılı sınavların değerlendirme sürecini önemli ölçüde kısaltacak okuma kolaylığına sahiptir. Bu yöntemle ara sınav değerlendirmelerinin kolayca yapılması mümkün olabilir” (Karahana, 2016: 1561).

Ayrıca yukarıda belirtilen soru türlerinin yanı sıra solfej sınavlarında öğrencilerin bilgi ve becerileri farklı ölçme araçlarıyla da değerlendirilebilmektedir. Bu kapsamda dikte çalışmaları, deşifre okuma, ritim okuma, ezgi tekrarı, aralık duyma, akor duyma, kadans tanıma ve kısa müziksel analiz uygulamaları solfej eğitiminin ölçme-değerlendirme sürecinde kullanılabilecek başlıca araçlar arasında yer almaktadır.

Portfolyo Uygulaması

Solfej eğitiminde ölçme ve değerlendirme süreci sadece sınav anında verilen yanıtlarla sınırlı değildir. Öğrencinin dönem boyunca gösterdiği gelişim, yaptığı çalışmalar, bireysel ilerleme düzeyi ve öğrenme sürecine ilişkin farkındalığı da değerlendirme sürecinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu yönüyle portfolyo uygulaması, öğrencinin müziksel bilgi ve becerilerini süreç içerisinde izlemeye olanak sağlayan tamamlayıcı bir ölçme-değerlendirme aracı olarak değerlendirilebilir. Paulson vd. göre portfolyo, “öğrencinin bir veya daha fazla alandaki çabalarını, ilerlemesini ve başarılarını sergileyen amaca yönelik öğrenci çalışmaları koleksiyonudur. Koleksiyon, içeriğin seçilmesini, öğrenci katılımını, seçim kriterlerini, liyakat değerlendirme kriterlerini ve öğrencinin kendini yansıtmışının kanıtını içermelidir” (1991: 60).

Proje/ödev

Solfej eğitiminde proje ve ödev uygulamaları, öğrencilerin derste edindikleri teorik bilgi ve becerileri pekiştirmelerine, bireysel çalışma alışkanlığı kazanmalarına ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermelerine katkı sağlayan tamamlayıcı ölçme-değerlendirme araçları arasında yer almaktadır. Bu tür çalışmalar, öğrencinin sınav anındaki performansının yanı sıra süreç içerisindeki hazırlığını, araştırma becerisini, nota yazımı ve teorik çözümleme konularındaki yeterliğini de görünür kılmaktadır.

Ödevin öğrenci tarafından bağımsız biçimde hazırlanıp hazırlanmadığı, değerlendirme sürecinde dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Bu nedenle proje ve ödevler tek başına bir

sınav yöntemi olarak değil, öğrencinin süreç içindeki öğrenme durumunu destekleyici ve tamamlayıcı bir değerlendirme aracı olarak ele alınmalıdır. Ödev ya da proje sonucunda öğrencinin başarısına göre not verilmesi durumunda ise bu uygulamaların ölçme-değerlendirme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. “Ödevlerde öğrencilerin birbirlerini kopya etmelerini önleyebilmek için ya ödevin tamamlanacağı süreyi kısaltmak ya da her bir öğrenciye ayrı ödev vermek gerekmektedir” (Turgut, 1977: 181).

Gözlem

Solfej eğitiminde öğrencinin başarısı yazılı ya da uygulamalı sınavların yanı sıra, süreç içerisindeki gelişimi ve derse katılımı dikkate alınarak da değerlendirilebilir. Bu noktada gözlem, öğrencinin öğrenme sürecindeki tutumunu, çalışma alışkanlığını, ders içi performansını, müziksel algı ve tepki verme becerisini izlemeye olanak sağlayan önemli bir ölçme-değerlendirme aracı olarak değerlendirilebilir. Özellikle solfej gibi uygulama, tekrar, işitme, okuma ve yazma becerilerini birlikte içeren derslerde gözlem, öğrencinin anlık performansının yanı sıra zaman içindeki gelişimini de ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. “Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin insan, toplum ya da doğa gibi belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecini tanımlar” (Büyüköztürk vd., 2011: 143).

Özdeğerlendirme

Solfej Eğitiminde Soru Sorma Stratejileri başlığı altında yer alan ölçme araçları dışında öğrenciye her konu sonunda öz değerlendirme yaptırılabilir. Öğrencinin neleri iyi kavradığını, neleri öğrenmede problem yaşadığını ortaya koymak amacıyla hazırlanan ve uygulanan bu formda, öğrenci kendi performansını değerlendirerek güçlü ve eksik yanlarını görebilmektedir. Nartgün’e (2006) göre öz değerlendirme; “öğrencilerin öğretim süreci içerisinde gerçekleştirdikleri çalışmaları ve bu çalışmalar neticesinde elde ettikleri öğrenme durumları ve ürünlere dair kendilerini değerlendirmeleri olarak tanımlanmıştır. Günel, Hohenshell ve Hans (2006), öz değerlendirmenin üst biliş için merkezi bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Milne (2009), öz değerlendirmenin; kritik düşünme, konunun üzerine daha derin bilgi edinme, yaşam boyu öğrenme, değerlendirmenin sırrını çözme, gelişimin bilincinde olma, iletişimi geliştirme, gözlem yapma ve bireysel eleştiri yapma becerilerini desteklediğini belirtmiştir” (Akt. Eğmir ve Ocak, 2017: 142).

Bir öz değerlendirme formu hazırlamada dikkat edilecek önemli hususlar şunlardır:

- “• Dersin hangi aşamasında öz değerlendirme formu kullanılacağına karar verilir.
- Konu sonunda ulaşılabilecek kazanım göstergeleri listelenir.
- Bu göstergeler öz değerlendirme ifadesine dönüştürülür.
- Formlarda madde ve seçenek sayısı fazla olmamalıdır.
- Form tasarımı yapılırken öğrencilerin farklı gelişim düzeyleri (ilkokul, ortaokul) göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, küçük yaş grubu öğrenciler için hazırlanan formlarda yazılı ifadeler sade olmalı ve görsellerle desteklenmelidir.
- Farklı içerik ve konular için farklı öz değerlendirme formları geliştirilmelidir” (MEB, 2020: 65).

Öğretmen öğrencinin derse katılım durumu ve haftalık verilen ödevleri yapıp yapmama durumuna göre değerlendirebilir. Buna ders sonrası haftalık performans değerlendirme denir.

Teori Eğitiminin Ölçme Aşamasında Kullanılan Araçlar

Solfej derslerinde teori eğitiminin ölçme aşamasında kullanılan araçlar, sınavın türüne ve ölçülmek istenen kazanımlara göre değişiklik göstermektedir. Bu süreçte en temel araçlardan biri piyanodur. Piyanoda; aralık, akor, tonalite, kadans ve dikte gibi konuların işitsel olarak değerlendirilmesine katkı sağlar. Bunun yanında dizekli tahta, tahta kalemi, tahta silgisi, ders

kitapları, diyapozon, dizekli kâğıtlar ve bilgi teknolojileri de ölçme sürecini destekleyen araçlar arasında yer almaktadır.

Teori Eğitiminde Değerlendirme Yaklaşımları

Solfej eğitiminde teoriye ilişkin değerlendirme sadece sınav sonucunda elde edilen başarı düzeyiyle sınırlandırılmamalıdır. Değerlendirme sürecinde öğrencinin bireysel özellikleri, müziksel algı düzeyi, derse katılımı, çalışma disiplini, gösterdiği çaba ve süreç içerisindeki gelişimi de dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda sınav performansına dayalı değerlendirme, bireysel değerlendirme, akranlarla karşılaştırmaya dayalı değerlendirme, yetenek odaklı değerlendirme, çaba ve başarıya dayalı değerlendirme ile gelişim temelli değerlendirme yaklaşımlarından yararlanılabilir. Söz konusu yaklaşımların birlikte ele alınması, öğrencinin teorik bilgi ve becerilerinin daha kapsamlı, dengeli ve bütüncül biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu çalışmanın problem cümlesi “Konservatuvar Solfej Dersi Sınavlarında Eğitimcilerin Teori Uygulamaları ve Teori Sınavı Soru Örnekleri Nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Konservatuvar Solfej Dersi Sınavlarında Eğitimcilerin Teori Sınav Uygulaması Nasıldır?
2. Ortaokul Eğitimi Veren Konservatuvarların Solfej Dersi Sınavlarında Sorulan Teori Sınavı Soru Örnekleri Nelerdir?
3. Konservatuvarların Lisans Devresinde Solfej Dersi Sınavlarında Sorulan Teori Sınavı Soru Örnekleri Nelerdir?

Araştırmanın Amacı, Önemi ve Sınırlılıklar

Bu araştırmanın amacı, konservatuvarlarda yürütülen solfej derslerinin teori boyutunda eğitimcilerin uyguladıkları ölçme-değerlendirme yaklaşımlarını, soru sorma stratejilerini ve teori sınavlarında yer verilen soru örneklerini betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, solfej eğitimcilerinin sınavların teori bölümünde hangi konulara yer verdikleri, hangi soru türlerini kullandıkları, teoriye ayrılan puan dağılımlarını nasıl belirledikleri ve ölçme-değerlendirme sürecinde hangi ölçütleri dikkate aldıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada, farklı sınıf düzeylerinde kullanılan teori sınavı soru örneklerinin temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite-modalite-makam, akorlar başlıkları altında incelenmesi amaçlanmıştır.

Solfej eğitimi, konservatuvarlarda mesleki müzik eğitiminin temel alanlarından biridir. Bu derste kazandırılan teorik bilgi ve beceriler; öğrencilerin nota okuma, dikte yazma, işitme, analiz yapma ve müziksel düşünme becerilerini desteklemektedir. Bu nedenle solfej derslerinde teori konularının nasıl ölçüldüğü ve değerlendirildiği önem taşımaktadır. Bu araştırma, konservatuvarlarda görev yapan solfej eğitimcilerinin teori sınavlarına ilişkin uygulamalarını, soru sorma stratejilerini ve değerlendirme yaklaşımlarını ortaya koyması bakımından önemlidir.

Araştırma; Batı müziği eğitimi veren devlet konservatuvarları, pandemi öncesinde en az 2 yıldır aktif olarak eğitim veren devlet konservatuvarları, devlet konservatuvarlarında Batı müziği eğitimi veren bölümlerin solfej eğitimi, devlet konservatuvarlarında Batı müziği eğitimi veren bölümlerin solfej dersi eğitimcileri, tam zamanlı ortaokul eğitimi veren devlet konservatuvarlarında Batı müziği eğitimi veren bölümlerin solfej dersi sınav soruları ve sadece lisans eğitimi veren devlet konservatuvarlarında Batı müziği eğitimi veren bölümlerin solfej dersi sınav soruları ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda ve betimsel yönetime dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmada konservatuvarlarda yürütülen solfej derslerinin teori boyutunda kullanılan ölçme-değerlendirme uygulamaları, soru sorma stratejileri ve teori sınavı soru örnekleri betimlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen nitel veriler, betimleyici istatistiklerden sayı ve yüzde değerleriyle desteklenmiştir. Bu yönüyle araştırmada sayısal veriler yalnızca mevcut durumu açıklamaya yardımcı olmak amacıyla kullanılmış; herhangi bir deneysel işlem, istatistiksel test ya da ilişki analizi uygulanmamıştır. “Nitel araştırma yöntemlerinde insanların kendilerinin ve diğerleriyle olan ilişkilerinin incelenmesini sağlayan ve daha çok karşılıklı etkileşim gerektiren stratejiler kullanılmaktadır” (Böke, 2010: 290).

Akkaş Baysal ve Hocaoglu’na göre “Nitel araştırmalar bireylerin hayatları boyunca yüz yüze geldikleri sorun teşkil eden durumları olay incelemesi, olgu bilim analizi, kültür analizi, gömülü teoriyi çıkarma, durum analizi, kavram analizi, tarihsel inceleme vb. gibi çeşitli içe bakış yöntemleri ele almayı hedefleyen araştırma türüdür” (2019: 126).

Nitel, betimsel ve tarama modelini esas alan bu çalışmada veri toplama tekniği olarak yapılandırılmış görüşmeden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında ulaşılan solfej dersi teori sınavı soru örnekleri incelenmiş ve elde edilen veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. “Betimsel analizle özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analiziyle derinlemesine bir işleme tabi tutulur ve yeni kavramlar keşfedilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227; Neuman, 2012: 663’ dan akt. Karataş, 2015: 74).

Araştırma sınırlılıkları kapsamında 24 konservatuvar yer almaktadır. Bu konservatuvarların tamamına ulaşılmış fakat 21 konservatuvardan veri toplanmıştır. Veri alınamayan üç konservatuvardan ikisi araştırmaya katılmak istemediğini dile getirmiştir. Bir konservatuvarda ise solfej derslerini araştırmacı kendisi yürüttüğü için araştırmaya dahil edilmemiştir. 21 konservatuvardan 36 eğitimci ile yapılandırılmış görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. “Yapılandırılmış görüşme türünde araştırma sürecinde kullanılan sorular önceden belirlenir, görüşme süresince konuşmanın akışına uygun sorular sorulmaz. Sorular ve görüşme ortamı standart bir hale getirilir” (Ocak, 2019: 237).

Tablo 1. Yapılandırılmış Görüşme Yapılan Konservatuvarlar ve Eğitimci Sayıları

Üniversite Adı	Konservatuvar Adı	Eğitimci Sayısı
Akdeniz Üniversitesi	Antalya Devlet Konservatuvarı	3
Anadolu Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Çukurova Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	4
Hacettepe Üniversitesi	Ankara Devlet Konservatuvarı	4
İstanbul Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Mersin Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	2
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	İstanbul Devlet Konservatuvarı	3
Trakya Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Adıyaman Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Ankara Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Başkent Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	2
Giresun Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Harran Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Antakya Devlet Konservatuvarı	2
İskenderun Teknik Üniversitesi	Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı	1
Kafkas Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Selçuk Üniversitesi	Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı	2
Trabzon Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	1
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	2
Toplam		36

Tablo 1'e bakıldığında 21 konservatuvarın görüşme yapılan eğitimci sayıları görülmektedir. Eğitimci sayılarına bakıldığında ortaokul eğitimi veren konservatuvarların eğitimci sayılarının sadece lisans eğitimi verilen konservatuvarlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Araştırma Sınırlılıkları Kapsamında Solfej Dersi Sınav Sorularına Ulaşılabilen Konservatuvarlar

Konservatuvar Adı	Kademe
Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Orta Okul
Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	Orta Okul
Dokuz Eylül Üniversitesi	Orta Okul
Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Orta Okul
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı	Orta Okul
Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Lisans
Harran Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Lisans
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya Devlet Konservatuvarı	Lisans
İskenderun Teknik Üniversitesi Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı	Lisans
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Lisans

Tablo 2'ye bakıldığında yirmi bir konservatuvardan on tanesinin solfej dersi sınav sorularına ulaşılabilirdiği görülmektedir.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada "Konservatuvar Solfej Dersi Sınavlarında Eğitimcilerin Teori Sınav Uygulaması Nasıldır?" şeklinde belirlenen birinci alt probleme ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavlarının "Teori" Bölümünde Yer Verdikleri Konular

Teori Konu İçerikleri	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Temel Müzik Yazım Kuralları	35	97,2	1	2,8	36	100
Müzik İşaretleri ve Terimler	36	100	0	0	36	100
Aralıklar	36	100	0	0	36	100
Tonalite Bilgisi	36	100	0	0	36	100
Modalite Bilgisi	28	77,8	8	22,2	36	100
Makam Bilgisi	5	13,9	31	86,1	36	100

Tonal - Modal Karşılaştırma ve Diziler	20	55,5	16	44,5	36	100
Tonal - Makamsal Karşılaştırma ve Diziler	2	5,5	34	94,5	36	100
Tonal – Modal - Makamsal Karşılaştırma ve Diziler	0	0	36	100	36	100
Akorlar ve Çevrimleri	36	100	0	0	36	100

Ekleme istediğiniz konu varsa lütfen yazınız.

SE6; Batı müzik Konservatuvarı olduğumuz için makamsal bilgileri daha yüzeysel okutuyorum.

SE7; Transpoze

SE11; Mod bilgisi müfredatta göre uygun sınıflara verilmektedir.

SE12; Müfredatta belirtildiği üzere, okunan parçaların stili ve yapısal özellikleri (form, tür, vb.) veya genel müzik kültürü ile ilgili klasik stilde sorular sorulabilir.

SE14; Yunan modlarının yanısıra caz modları, blues modları.

SE20; Solfej analizi, müzikal biçim.

SE27; Kadanslar, müziksel form analizi.

SE30; Makam konularında kendimde yetersizim o yüzden öğretemiyorum.

SE32; Tonal-makamsal karşılaştırma yapmak bazı dizi ve makamların öğrenilmesini kolaylaştırıyor.

Tablo 3 incelendiğinde, solfej dersi sınavlarının teori bölümünde eğitimcilerin en fazla yer verdikleri konuların müzik işaretleri ve terimler, aralıklar, tonalite bilgisi, akorlar ve çevrimleri olduğu görülmektedir. Bu konulara eğitimcilerin tamamının yer vermesi, solfej eğitiminde temel müzik teorisi kazanımlarının sınav süreçlerinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Temel müzik yazım kurallarına da eğitimcilerin büyük çoğunluğu tarafından yer verilmesi, nota okuma ve yazma becerilerinin teori sınavlarının temel bileşenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık makam bilgisi, tonal-makamsal karşılaştırma ve tonal-modal-makamsal karşılaştırma konularına oldukça sınırlı düzeyde yer verildiği görülmektedir. Özellikle tonal-modal-makamsal karşılaştırma ve diziler konusuna hiçbir eğitimcinin yer vermemesi dikkat çekicidir. Bu durum, konservatuvarlarda yürütülen solfej eğitiminin daha çok Batı müziği temelli teorik konular etrafında şekillendiğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, çağdaş Türk müziği eserlerinin seslendirilmesi ve yorumlanması sürecinde makam, modalite ve tonalite ilişkilerinin bilinmesi önemli olduğundan, bu konuların solfej eğitimi içinde daha bütüncül biçimde ele alınmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Tablo 4. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavlarının “Teori” Bölümünde Uyguladıkları Soru Türlerinin Dağılımları

Soru Tipleri	Uyguluyorum		Uygulamıyorum		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Doğru/Yanlış Soruları						
Nota Değerleri	23	63,9	13	36,1	36	100
Sus Değerleri	23	63,9	13	36,1	36	100
Yineleme İşaretleri	21	58,3	15	41,7	36	100
Hız Terimleri	24	66,7	12	33,3	36	100
Nüans Terimleri	23	63,9	13	36,1	36	100
İfadelenendirme Terimleri	22	61,1	14	38,9	36	100
Süslemeler	17	47,2	19	52,8	36	100
Aralıklar	26	72,2	10	27,8	36	100
Tonalite	26	72,2	10	27,8	36	100
Modalite	16	44,5	20	55,5	36	100
Makam	3	8,3	33	91,7	36	100

Akor	26	72,2	10	27,8	36	100
Eşleştirme Soruları						
Nota Değerleri Eşleştirme	20	55,5	16	44,5	36	100
Sus Değerleri Eşleştirme	20	55,5	16	44,5	36	100
Yineleme İşaretleri Eşleştirme	17	47,2	19	52,8	36	100
Hız Terimleri Eşleştirme	18	50	18	50	36	100
Nüans Terimleri Eşleştirme	20	55,5	16	44,5	36	100
İfadelendirme Terimleri Eşleştirme	19	52,8	17	47,2	36	100
Süsleme Eşleştirmeleri	18	50	18	50	36	100
Aralık Eşleştirmeleri	21	58,3	15	41,7	36	100
Ton ve Donanım Eşleştirmeleri	22	61,1	14	38,9	36	100
Çoktan Seçmeli Sorular (Test)						
Nota Değerleri	10	27,8	26	72,2	36	100
Sus Değerleri	10	27,8	26	72,2	36	100
Yineleme İşaretleri	12	33,3	24	66,7	36	100
Hız Terimleri	14	38,9	22	61,1	36	100
Nüans Terimleri	14	38,9	22	61,1	36	100
İfadelendirme Terimleri	14	38,9	22	61,1	36	100
Süsleme	12	33,3	24	66,7	36	100
Tonalite	14	38,9	22	61,1	36	100
Modalite	9	25	27	75	36	100
Makam	1	2,8	35	97,2	36	100
Akor	14	38,9	22	61,1	36	100
Boşluk Tamamlama Soruları						
Değiştirici İşaretler	21	58,3	15	41,7	36	100
Yineleme İşaretleri	14	38,9	22	61,1	36	100
Dizi Kuralları	21	58,3	15	41,7	36	100
Eksik Tamamlama Soruları						
Aralık Tamamlama	24	66,7	12	33,3	36	100
Akor Tamamlama	24	66,7	12	33,3	36	100
Dizi Tamamlama	22	61,1	14	38,9	36	100
Açık Uçlu Sorular (uzun cevaplı-kısa cevaplı)						
Genel Kültür Soruları	18	50	18	50	36	100
Nota Üzerinde Gösterim						
Nota Üzerinde Hız Terimleri Gösterimi	19	52,8	17	47,2	36	100
Nota Üzerinde Nüans Terimleri Gösterimi	19	52,8	17	47,2	36	100
Nota Üzerinde İfadelendirme Terimleri Gösterim	18	50	18	50	36	100
Nota Üzerinde Gösterim						
Nota Üzerinde Anlatım Terimleri Gösterimi	18	50	18	50	36	100
Nota Üzerinde Süslemelerin Gösterimi	19	52,8	17	47,2	36	100

Nota Üzerinde Değiştirici İşaretlerin Gösterimi	24	66,7	12	33,3	36	100
Nota Üzerinde Yineleme İşaretleri Gösterimi	21	58,3	15	41,7	36	100
Nota Üzerinde Aralıkların Gösterimi	26	72,2	10	27,8	36	100
Nota Üzerinde Akorların Gösterimi	25	69,4	11	30,6	36	100
Anahtar Aktarımı						
Herhangi Bir Anahtarda Yazılmış Bir Dizi, Ezgi veya Solfeji Başka Anahtarda Yazma	27	75	9	25	36	100
Transpoze Çalışması						
Herhangi Bir Tonda Yazılmış Ezgiyi Başka Tona Aktarma	27	75	9	25	36	100
Alfabetik Sistemle Şifrelendirme						
Solfejlerin Alfabetik Sisteme Göre Şifrelendirilmesi	10	27,8	26	72,2	36	100
Analiz						
Solfejlerin Teorik Analizi	24	66,7	12	33,3	36	100
Solfejlerin Armonik Analizi	22	61,1	14	38,9	36	100
Portfolyo Uygulaması	1	2,8	35	97,2	36	100
Proje / Ödev						
Temel Müzik Yazım Kuralları	23	63,9	13	36,1	36	100
Müzik İşaretleri ve Terimler	26	72,2	10	27,8	36	100
Aralıklar	27	75	9	25	36	100
Tonalite	27	75	9	25	36	100
Modalite	16	44,5	20	55,5	36	100
Makam	2	5,5	34	94,5	36	100
Akor	28	77,8	8	22,2	36	100

Eklemek istediğiniz konu varsa lütfen yazınız.

SE6; Genelde yazılı ödevlerim: Güzel yazı ödevi, aralıklar, akorlar ve modların çeşitleri ile ilgili oluyor. Transpozeyi dikte üzerinde yaptırıyorum. Örneğin diktenin tonu majörse okudukları tüm majör tonlarda transpoze ediyorlar.

SE13; Sınavlarımız çok standart bu nedenle yukarıdaki aşamaların önemli bir kısmını derste yapıyoruz ama sınavda yapamıyoruz.

SE20; Müzikal biçim, eserin karakteri, dönemi, bestecisi ile ilgili bilgiler, müziğin yorumlanmasında son derece önemlidir. Ben bunları da yapıyorum.

SE32; Bu tabloda verilen soru tiplerinin birçoğu derste anlatılmakta, üzerinde durulmakta fakat teori sınavında soru olarak sorulmamaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde eğitimcilerin doğru-yanlış, eşleştirme, eksik tamamlama, nota üzerinde gösterim, anahtar aktarımı, transpoze, analiz ve proje/ödev gibi farklı soru türlerinden yararlandıkları görülmektedir. Bu durum, teori sınavlarında hem bilgi düzeyini ölçmeye yönelik soruların hem de öğrencinin bilgiyi uygulama ve nota üzerinde gösterme becerisini ölçen soru türlerinin de kullanıldığını göstermektedir.

Doğru-yanlış ve eşleştirme türü soruların özellikle temel müzik yazım kuralları, müzik terimleri, aralıklar, tonalite ve akor konularında daha fazla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çoktan

seçmeli soruların ise diğer soru türlerine göre daha sınırlı kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, solfej eğitimcilerinin teori sınavlarında öğrencinin ezbere dayalı yanıtlarından çok, bilgiyi yazılı ve uygulamalı biçimde göstermesine önem verdiklerini düşündürmektedir.

Anahtar aktarımı ve transpoze çalışmasına eğitimcilerin önemli bir bölümünün yer vermesi, solfej eğitiminde teorik bilginin uygulama becerisiyle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Buna rağmen portfolyo uygulamasına çok az yer verilmesi, süreç temelli değerlendirme araçlarının teori sınavlarında yeterince yaygın kullanılmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavlarının Teori Bölümünde Ülke Genelindeki Diğer Solfej Eğitimcilerinden “Farklı” Olarak Gördükleri Soru Sorma Stratejileri

Solfej	
Eğitimcisi	Eğitimcilerin Vermiş Oldukları Cevaplar (SE)
SE6	Özellikle yabancı terimleri de bilmeleri istiyorum. Örneğin aralıkların, akorların vb. İtalyanca isimleri. Müzik evrensel bir dil olduğu için bu bilgiler önemli.
SE9	Genel olarak pratik cevap alabileceğim soru sormayı severim. Örneğin; çabuk anlamına gelen hız terimi nedir?... gibi
SE14	Analiz odaklı bir eğitim.
SE18	Tamamen repertuvarla barışık ve müzik tarihinin önemli eserlerinin anlaşılması ve teorik olarak çözümlenmesi için uygulanan bir eğitim modelidir.
SE19	Müzik teorisini soyutlanmış matematiksel bir olgu olarak göstermeden, yapıtla ve repertuvarla ilgili olarak, bunlar üzerinden sınamak.
SE20	Farklı mı, değil mi bilmemekle beraber şunu belirtebilirim: Teorik bilgiler kulakta karşılığı olması gereken, müzikal estetik ve algı haline gelmiş, müziğin kendine ait bütünsel bir konudur; kağıt üzerinde hesaplanan matematiksel işlemler dizisi değildir. Elbette müzik ve matematik ilişkisi yadsınamaz. Ancak bu bilgilerin müzikal estetiği oluşturan işitsel fenomenler olduğu atlanmamalıdır.
SE22	Zihinde tekrar yaptırıyorum. Yazdırmadan, hızlıca düşünüp cevap verdirmeyi sağlamaya çalışıyorum.

Tablo 5'e bakıldığında, eğitimcilerin önemli bir bölümünün kendilerine özgü farklı bir soru sorma stratejisi olmadığı görülmektedir. Farklı yaklaşımı olduğunu ifade eden eğitimcilerin ise daha çok analiz odaklı, repertuvarla ilişkili, işitsel algıyı destekleyen ve teorik bilgiyi müzikal bağlam içinde ele alan soru stratejilerine vurgu yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgu, solfej eğitiminde teori bilgisinin kâğıt üzerinde çözülen bir bilgi alanı olmasıyla birlikte eser, repertuvar, işitme ve yorumlama becerileriyle de ilişkilendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle analiz odaklı yaklaşımlar, öğrencinin teorik bilgiyi müziğin içinde anlamlandırmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Tablo 6. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavlarında “Teori”ye Ayrılan Puan Dağılımları

Teori Puanı	Eğitimci Sayısı	
	Sayı	Yüzde
20	3	8,3
10	4	11,1
0	29	80,6
Toplam	36	100

Tablo 6'ya bakıldığında eğitimcilerin büyük çoğunluğunun solfej sınavlarında teoriye ayrı bir puan vermediği görülmektedir. Eğitimcilerin bir kısmı teori bölümüne 10 ya da 20 puan ayırdığını

belirtmiştir. Bu bulgu, solfej sınavlarında okuma ve uygulama becerilerinin teori bilgisinden daha öncelikli görüldüğünü düşündürmektedir. Solfej dersinin uygulama ağırlıklı bir ders olması nedeniyle okuma, dikte ve işitme becerilerinin ön planda tutulması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak teorik bilgi, bu becerilerin temelini oluşturan önemli bir alandır. Bu nedenle teori bilgisinin sınavlarda tamamen geri planda bırakılması, öğrencinin müziksel okuma, çözümleme ve yorumlama becerilerinin bütüncül biçimde değerlendirilmesini sınırlayabilir. Bu bağlamda teoriye belirli bir puan ayrılmasının, ölçme-değerlendirme sürecini daha dengeli hâle getireceği söylenebilir.

Tablo 7. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavlarında “Analiz” Konusunun Önemine İlişkin Görüşleri

Solfej	
Eğitimcisi	Eğitimcilerin Vermiş Oldukları Cevaplar
(SE)	
SE 1	Sınıfların teori ve armoni bilgisi düzeyine göre teorik analiz yaptırabiliyorum. Klasik müzik terimlerinin dışında müzik terimleri varsa anlamlarını çoğunlukla sorarım.
SE 2	Ortaokul 7 ve 8.sınıfta olabilir ama ilkokulda olmaz.
SE 3	Önemiştir. Sınıfların teori ve armoni bilgi düzeyine göre hareket ediyorum.
SE 4	Eserlerin armonik ve form analizini yaptırıyorum. Sınıfına göre eser içinde terimleri de soruyorum.
SE 5	Önemiştir ama ya müfredatta olmadı ya da zaman yetersizliğinden bu çalışmaya sıra gelmedi.
SE 6	Evet önemiştir. Daha önce bahsettiğim gibi ayrıntılı analiz yaptırıyorum: Akorlar, esas derece akorları, çevrimleri, akorların çeşitleri, modülasyon, aralıklar vs.
SE 7	Teorik analiz evet, tonal değişim yerleri/akora yabancı sesler analizi/aralık analizi
SE 8	Evet
SE 9	Sınavlardan ziyade derslerde yaptırıyorum.
SE 10	İfade, tempo ve nüans terimlerinin açıklanması, müzikal işaretlerin anlatımı, parçanın trafiği, tonalitesi ve modülasyonlar üzerine analizler
SE 11	Evet
SE 12	Hayır, ders içeriğinde (ders müfredatında) resmi olarak yer almayan herhangi bir çalışma sınavlarda yer almamaktadır.
SE 13	Önemiştir fakat derste yapıyoruz.
SE 14	Çok fazla önemiştir.
SE 15	Solfej dersine dahil olan müzik teorisi aralık ve akor analizi üzerinedir. Lisede okuttuğumuz ve adı Müzik Teorisi olan derste ise daha ziyade ölçü sistemleri, süs notaları, tonal transpozisyon, anahtar aktarımı, müzikal analiz becerilerini geliştirmek vb. teorik çalışmalar yapılmaktadır.
SE 16	Sorduğum sorular içinde genelde birçok konu birleşik oluyor. (Örneğin B-Dur dizisinin donanımını yerleştirin, armonik ve melodik türlerini yazın.)
SE 17	Önemiştir. Seviyelere göre, analizler teori sınavlarında yapılmaktadır.
SE 18	Sadece sınavlarda değil, ilköğretim 5 düzeyinden başlayarak solfej ve müzik teorisi eğitiminin tümünde uygulama ile analiz sürekli iç içe geçmiş olarak gösterilir.
SE 19	Sadece sınavlarda değil, ilköğretim 5 düzeyinden başlayarak solfej ve müzik teorisi eğitiminin tümünde uygulama ile analiz sürekli iç içe geçmiş olarak gösterilir.
SE 20	Müziği yorumlamak açısından özellikle formal analiz hat safhada önem taşır. Müziğin yolculuk haritasıdır: Eğitimimizin ayrılmaz bir parçasıdır.

SE 21	Sınıfın müfredatına göre değişen analiz uygulaması yaptırıyorum
SE 22	Evet kesinlikle öneriyorum. Ben solfej derslerinde akor okumada yaptırıyorum. Öğrenci okumayı piyano başında akor basıp önce sesleri veriyor daha sonra tona göre derecesini söyleyip çözüm sesini buluyor. Kök olarak ayrı çevrim olarak ayrı çözümlüyor. Bunun yanı sıra verdiğim her solfej parçasının belirtilen hızı, artikülasyonu, röprizleri vs. detaylı olarak inceleyip yöneterek bütün hız ve artikülasyonlarına göre okuyor.
SE 23	Evet. Deşifre esnasında muhakkak hem teorik hem de form analizi yaptırıyorum.
SE 24	Evet parçanın tonal planını ve seviyeye göre armonik analizini anlatırım veya sorarım.
SE 25	-
SE 26	Bunlardan ziyade, bir solfej parçasının nasıl okunması gerektiğini belirlemek için hangi seslerin hangi özellikte olduğuna dair çözümleme yaptırım.
SE 27	Evet. yazılan ezgi diktesinin form analizi yapılmakta.
SE 28	Hayır
SE 29	Evet. Solfejin ton bilgisini, yineleme işaretlerini ve nüans terimlerini soruyorum.
SE 30	Hayır
SE 31	Hayır
SE 32	Sınavlarda analiz yaptırmıyorum.
SE 33	Hayır
SE 34	Hayır
SE 35	Evet. Analiz bir müzik eserinin temelini ve isteklerini anlamak için önemli bir nokta. Nüans terimlerinden nefes yerlerine kadar her bir cümle eser hakkında bilgi veriyor. Çalgı çalım tekniği ve stili üzerinde dahi katkısı olduğunu düşünüyorum.
SE 36	Hayır

Tablo 7’de eğitimcilerin büyük çoğunluğunun analiz konusunu önemseddiği görülmektedir. Bazı eğitimciler analizi sınıf düzeyine, öğrencilerin teori ve armoni bilgisine ya da ders müfredatına göre uyguladıklarını belirtmiştir. Bazı eğitimciler ise analiz çalışmalarını sınavdan çok ders sürecinde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Eğitimcilerin görüşleri, analiz konusunun solfej eğitiminde yalnızca armoni dersiyle sınırlı görülmediğini, solfej dersinin de önemli bir bileşeni olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Eserin tonalitesi, formu, nüansları, hız terimleri, artikülasyonları ve armonik yapısı üzerine yapılan analizler, öğrencinin solfej okuma becerisini daha bilinçli hâle getirebilir. Bu nedenle analiz odaklı solfej eğitiminin, öğrencinin seslendirdiği/seslendireceği eseri doğru okumanın yanında anlamasına ve yorumlamasına da katkı sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 8. Eğitimcilerin Solfej Dersi Sınavının Teori Bölümünün Ölçme Değerlendirme Aşamasında Dikkat Ettikleri Hususlar

Solfej	
Eğitimcisi	Eğitimcilerin Vermiş Oldukları Cevaplar
(SE)	
SE 1	Her alan için ayrı bir puanlamam vardır.
SE 2	Sınıfın genel durumu, benim senelik performansım vb..
SE 3	Her şey
SE 4	Her bölümde belirli bir seviyeyi yakalaması.
SE 5	Bulunduğu sınıfın genel bilgi düzeyinde olup olmadığına dikkat ederim.

SE 6	Öncelikle sadece sınav performansı değil, öğrencinin genel performansı da göz önünde tutuyorum.
SE 7	Yok
SE 8	Öğrencinin genel düzeyinin objektif olarak değerlendirilebilmesi.
SE 9	Soruların eksiksiz cevaplandırılması
SE 10	Konu önem sırası
SE 11	Yok
SE 12	Genel değerlendirmede herhangi bir sorun oluşmaması ve öğrencinin doğru değerlendirilebilmesi adına, yazılı teori sınavlarında kesin ve tek bir cevabı olan soruların sorulmasına dikkat edilmektedir.
SE 13	Hangi sınav için çünkü her birini ayrı ayrı yapıyoruz.
SE 14	Çocukların teoriyi hesaplama kabiliyeti ve zekasını nasıl kullandığını çok merak ederim. Yazılıdan çok sözlü olarak sorarım teoriyi, nasıl düşünüyor, ilişki kurabiliyor mu? ... onu görmek isterim.
SE 15	Yok
SE 16	Yok
SE 17	Entonasyon, Tonalite olgusu, T-D döngüsü, Dinamikler ve İfadeler, Seslerin birbirlerine yakınlığı
SE 18	Öğrenilen teorik öğelerin doğru şekilde tanımlanması ve üretilebilmesi.
SE 19	Kazanımın nota üzerinde, duyuş yoluyla tanınması ve sözlü olarak uygulanabilmesi hususuna özellikle dikkat edilir.
SE 20	Yetkin bir duyuş, doğru estetik altyapıya kavuşmuş sağlam müzikal refleksler ve tabi ki mümkün olduğunca akıcı bir performans.
SE 21	Adaletli bir dağılım
SE 22	Öğrencinin zorlandığı ve bu durumu ciddiye alarak üstüne daha çok gitmesini sağlamak amacıyla tespit ettiğim bulguların daha fazla puanlamada katkı olması.
SE 23	Doğru cevaba bakarım
SE 24	Öğrencinin genel durumu sınavda aldığı notu etkilemez. Ancak jürili sınavlarda ortak kararlar kanaat kullanılabiliyor.
SE 26	Puanlamanın hem denge hem de çeşitlilik etmesi.
SE 27	Puanlama ölçeğine göre oluşturulmuş forma riayet etmek.
SE 28	Sınıf genelinin bilgiyi kullanma ve başarı durumu.
SE 29	Ton bilgisi, ritim bilgisi
SE 30	Her bir sorunun eşit puanlamada olmasına
SE 31	Entonasyon ve ritim tartım ile aralıklar (temel solfej/müzik kuralları)
SE 32	Sorulan soruların doğru bir şekilde cevaplanması.
SE 33	Objektif olmak.
SE 34	Yok
SE 35	Bütünün ne kadarı gerçekten amaca uygun okundu ya da yansıtıldı. Notasyonda yer alan nüans, hız ve dinamikler gerçekten anlaşılmış mı görmek isterim.
SE 36	Değerlendirme kriterlerine uyması

Tablo 8'e göre eğitimcilerin cevaplarında; objektif değerlendirme, doğru cevap, puanlama dengesi, öğrencinin genel düzeyi, sınıfın durumu, teorik bilgilerin doğru tanımlanması ve nota üzerinde uygulanabilmesi gibi ölçütlerin öne çıktığı görülmektedir. Bazı eğitimcilerin teori bölümüne sınavlarında yer vermedikleri için bu soruya sınırlı cevap verdikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte

cevap veren eğitimcilerin çoğunlukla objektiflik, ölçütlere bağlı kalma ve öğrencinin bilgi düzeyini doğru belirleme üzerinde durdukları görülmektedir. Bu durum, teori sınavlarının değerlendirilmesinde belirgin ölçütlerin kullanılmasının önemini ortaya koymaktadır. Solfej eğitiminde teori bilgisi; okuma, işitme, dikte ve analiz becerileriyle doğrudan ilişkili olduğundan, değerlendirme sürecinde geri planda bırakılmamalıdır. Bu nedenle teori bölümünün puanlama ölçütlerinin önceden belirlenmesi, soru türlerinin kazanımlarla ilişkilendirilmesi ve değerlendirme sürecinin mümkün olduğunca nesnel biçimde yürütülmesi önem taşımaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ikinci alt problem “Ortaokul Eğitimi Veren Konservatuvarların Solfej Dersi Sınavlarında Sorulan Teori Sınavı Soru Örnekleri Nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Ortaokul eğitimi veren konservatuvarların teori soruları ilk olarak sınıflara göre ayrılmıştır. Ardından sınıfların kendi içerisinde temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite-modalite-makam ve akorlar başlıkları halinde ikiye ayrılmıştır. Her sınıf için birer tane karışık teori sınav soru örneği de verilmiştir. Tüm soru örnekleri ilgili tezde yer almaktadır fakat bu çalışmada kelime ve sayfa sayısı sınırı olduğu için sınıflara göre ayrılan sorulardan her konuda ikiye ayrılmıştır. Soru örnekleri arasında makam ile ilgili sorular yer almadığı için tonalite-modalite-makam başlığı tonalite-modalite olarak ele alınmıştır.

5. Sınıf Soru Örnekleri

5. Sınıf Temel Müzik Yazım Kuralları Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki nota biçimlerinin adlarını yazınız.

2. Aşağıdaki anahtarların karşısına isimlerini yazınız.

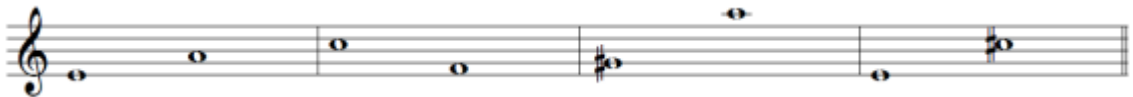

5. Sınıf Aralık Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilen sesler üzerine istenilen aralıkları kurunuz.

2. Aşağıdaki aralıkları tanımlayınız.

5. Sınıf Tonalite Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

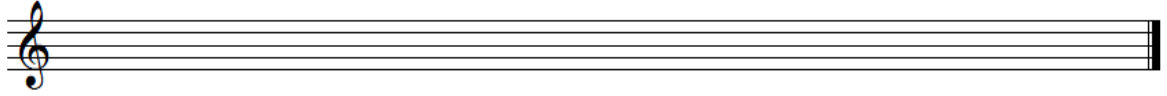
1. Sol Majör dizi kuralını yazınız.

Kök dereceleri yazınız.

Yan dereceleri yazınız.

2. Majör dizi kuralını uygulayarak aşağıda istenilen diziye yazınız.

Re maj.

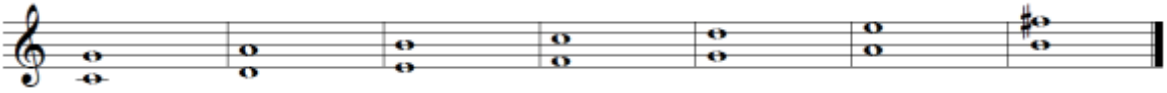

5. Sınıf Akorlar Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilmiş seslerin üzerine altlarında yazılı akorları kurun.

2. Orta ses kullanarak Maj. 5/3 akorlarını tamamlayınız.

5. Sınıf Karışık Teori Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki soruları, verilmiş olan parçalar üzerinde cevaplayın.

-Tonalitelerini yazın.

-Ölçü rakamlarını yerleştirin.

-İşaretlenmiş aralıkları tanımlayın.

-Aralıkları tanımlarken parçaların tonalitelerine ve donanımına dikkat edin.

-Tempo terimlerinin anlamlarını yazın.

Tonalite: _____

a) Andante
G. B. Pergolesi
"Que ne suis-je la fougère"
p

Tonalite: _____

b) Allegro moderato
J. S. Bach
Kantat,
BWV 140 No.4

Tonalite: _____

c) Moderato
F. Schubert
Çocukların Marşı, D.928
p

Tonalite: _____

d) Vivace
R. Schumann
Gençlik Albümü,
Op.68 No.8
mf *sf* *sf*

6. Sınıf Temel Müzik Yazım Kuralları Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki ölçülerde (*) işaretiyle belirtilmiş eksik olan kısımları TEK BİR NOTA BİÇİMİ ile tamamlayınız.

2/4

6/8

2. Aşağıdaki notaların üstlerinde yazılı sesler olması için hangi anahtarlar kullanılmalıdır?

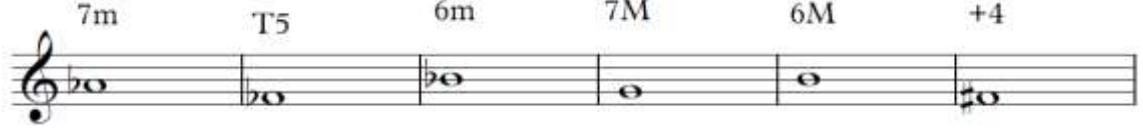
Do Si La Sol Fa

6. Sınıf Aralık Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki aralıkların kaç perde olduğunu yazın.

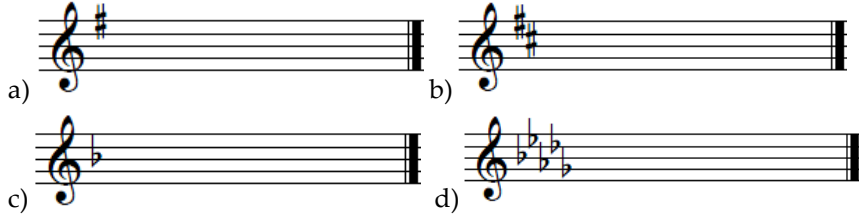
T1	B3	B6
K2	T4	K7
B2	T5	B7
K3	K6	T8

2. Aşağıda verilmiş seslerin üzerine, üstlerinde yazılı aralıkları kurun.

6. Sınıf Tonalite Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Re majör tonunun donanımı aşağıdakilerden hangisidir?

2. Aşağıdaki gamları yazın, verilmiş olan gamları tanımlayın.

Fa diyez minör – armonik

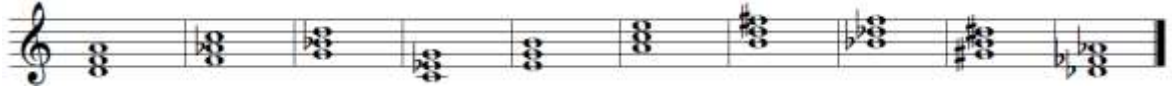

6. Sınıf Akorlar Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki sesler üzerinde istenilen akorları kurun, verilmiş akorları tanımlayın.

2. Aşağıda verilen minör akorları (-) akorlara dönüştürünüz.

6. Sınıf Karışık Teori Sınav Soru Örnekleri

1. Partisyon üzerinde analiz

I. Soru kağıdı üzerinde cevaplandırılacak sorular

a) Parçanın; Adı:.....

Bestecisi:.....

Ait olduğu dönem:.....

Bu dönemde yaşamış üç besteci:.....

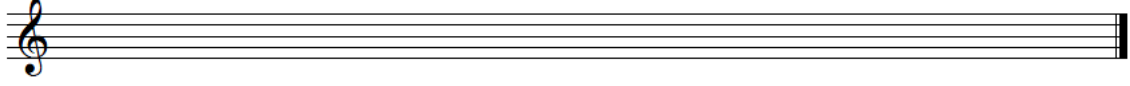
.....

b) i. Parçanın tonalitesine göre aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

AÇ.....E.....Ç.....

AÇ ilgili.....E ilgili.....Ç ilgili.....

ii. Ana tonalitenin eksen, alt çeken, çeken akorlarını ve yeden sesini aşağıdaki dizeğe yazınız.

c) Parçanın; i. Ölçü rakamı nedir?

ii. Ölçünün kaç zamanlı olduğunu ve alt bölünmelerini aşağıda işaretleyin.

*2 zamanlı

*İkişerli

*3 zamanlı

*Üçerli

*4 zamanlı

iii. Üç zamanlı üçerli ve 4 zamanlı ikişerli ölçülere birer örnek veriniz.

d) Parçanın hız teriminin anlamını yazınız.

II. Nota üzerinde cevaplandırılacak sorular

d) Cümleleri ve kalışları belirtiniz.

e) Partisyonun üzerinde [] ile işaretli yere ne ad verilir?

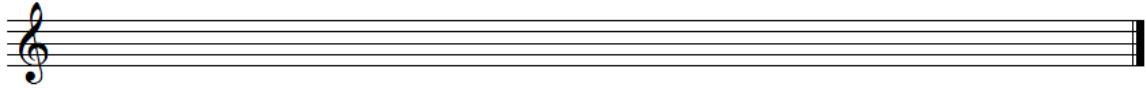
f) Son satırdaki yeden seslerini daire içine alınız.

g) Kutu ile işaretli yerlere ton değişimlerini yazın. (3. ve 4. satır)

h) Nota üzerinde işaretli aralıkları adlandırın. (toplam 8 aralık)

I) Partisyon üzerinde işaretli akorların kök hallerini aşağıdaki dizeğe yazın ve türlerini belirtin

(6 akor)

QUE NE SUIS-JE LA FOUGERE

L. S. FRODOUX (1798-1799)

7. Sınıf Temel Müzik Yazım Kuralları Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. "Tatlı ve ifadeli bir deyişle" anlamına gelen müzik terimi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Dolcissimo ed espressivo b) Dolce e molto bene
c) Dolce e cantabile d) Dolce ed espressivo

2. Aşağıda verilmiş olan müzik terimlerini açıklayınız.

Passapied:

Sarabande:

Courante:

Allemande:

Gigue:

Grazioso:

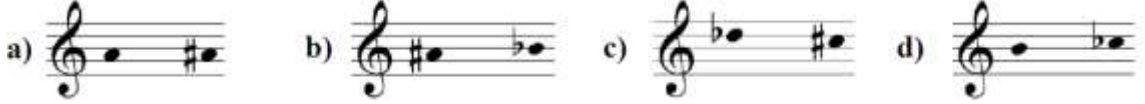
Affettuoso:

Cantabile:

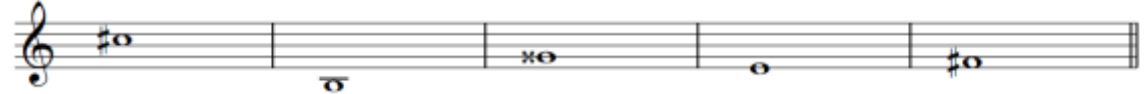
Cantando:

7. Sınıf Aralık Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdakilerden hangisi sesdeş (enarmonik) değildir?

2. Aşağıda verilmiş olan seslerden istenen aralıkları çıkıcı olarak kurunuz.

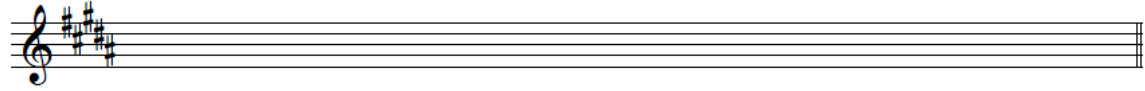

7. Sınıf Tonalite Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

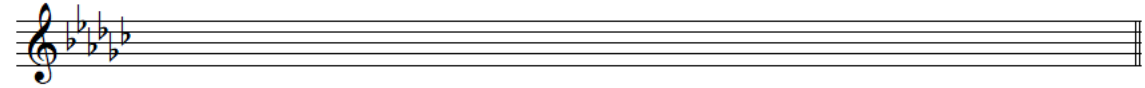
1. Aşağıdakilerden hangisi melodik minör dizisinin özelliklerinden bahseder?

- a) Dizinin VI. Derecesi $\frac{1}{2}$ perde tizleşir.
b) Dizinin VI. ve VII. derecesi $\frac{1}{2}$ perde tizleşir.
c) Dizinin VII. Derecesi $\frac{1}{2}$ perde tizleşir.
d) Dizinin VI. ve VII. derecesi $\frac{1}{2}$ perde pesleşir.

2. Aşağıda verilmiş olan ton dizilerini yazınız.

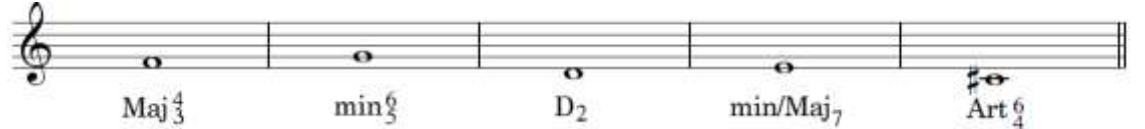
.....minör melodik

.....minör armonik

7. Sınıf Akorlar Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilmiş olan akorları kurunuz.

2. Aşağıda farklı anahtarlarda verilmiş akorları adlandırın.

7. Sınıf Karışık Teori Sınav Soru Örnekleri

1. Partisyon üzerinde analiz

I. Soru kağıdı üzerinde cevaplandırılacak sorular

a) Parçanın; Çalgısal formasyonu:.....

Bestecisi:.....

Ait olduğu dönem:.....

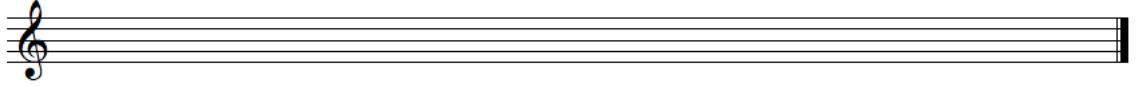
b) i. Parçanın tonalitesine göre aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

AÇ.....E.....Ç.....

AÇ ilgili.....E ilgili.....Ç ilgili.....

ii. Bu parçanın yeden sesi nedir?

iii. Parçanın tüm fonksiyon akorlarını aşağıdaki dizeğe yazın.

c) Parçasının;

i. Ölçü rakamı nedir?

ii. Ölçünün kaç zamanlı olduğunu ve alt bölünmelerini aşağıda işaretleyin.

*2 zamanlı

*İkişerli

*3 zamanlı

*Üçerli

*4 zamanlı

Süre birimi:.....

iii. Dört zamanlı üçerli ve 3 zamanlı ikişerli ölçülere birer örnek verin.

d) Aşağıdaki terimleri açıklayın.

Moderato:

Legato:

Ossia:

A tempo:

Rall.

II. Nota üzerinde cevaplandırılacak sorular

e) Cümleleri belirtin.

f) Cümle sonlarına kalışları ve bulunulan tonları yazın.

g) Nota üzerinde işaretli aralıkları adlandırın. (10 tane)

h) Nota üzerinde işaretli akorların türlerini (M5, m5, E5, A5, Ç7, 7'li), çevrimlerini ve şifrelerini yazın. (8 tane)

J.S. BACH

8. Sınıf Temel Müzik Yazım Kuralları Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Şekildeki ölçünün tamamlanması için * işaretli yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) b) c) d)

2. Şekildeki sol anahtarında yazılmış parçanın fa anahtarındaki doğru yazılışı aşağıdakilerden hangisidir?

a)

b)

c)

d)

ı	Do diyez minör tonunun donanımında 6 adet diyez vardır.		
i	“Ritenuto” hızı ağırlaştırmak için kullanılan bir hız değişim terimidir.		
j	Artık 4’lü aralığı çevrilince Eksik 5’li olur.		
k	Küçük 2’li aralığı yarım perdeden oluşur.		

5, 6, 7. ve 8. Sınıf temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite ve akorlar konuları ile ilgili solfej dersi sınav soruları tamamı incelendiğinde; eşleştirme soruları, çoktan seçmeli sorular (test), boşluk doldurma ve tamamlama soruları, açık uçlu sorular, nota üzerinde gösterim soruları, eksik tamamlama ve yerleştirme soruları, anahtar değişimi soruları, transpoze çalışması, alfabetik ve rakamsal şifrelendirme soruları, eser üzerinde teorik analiz soruları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmada her konu özelinde ikişer örneğe yer verilmiştir.

Öğretim sisteminin programlı, kolaydan zora, öğrenciye görelilik ilkesine göre planlanmış olması önemlidir. Eğitimciler öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerini önemsemişler ve buna göre sorular hazırlamışlardır. Eğitimcilerin kullandıkları terminolojide ulusal bir dil tercih etmeleri (eksen, çeken vb.) dikkat çekicidir. Her ne kadar tüm öğrenme alanlarında benzer bir durum olmasa da terminoloji tercihi önemlidir.

Soru sorma şekli (soru türleri) her ders için etkili ve verimli bir eğitim öğretim süreci için oldukça önemlidir. Konservatuvar solfej derslerinde kullanılan soru türleri üzerine hemen hemen hiç araştırma yapılmamıştır. Bulgular dikkatlice incelendiğinde eğitimcilerin kişisel yaklaşımlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum daha çok terminoloji kullanımında belirginleşmektedir. Teori solfej derslerinde olduğu gibi armoni ve form bilgisi gibi derslerde de ölçme değerlendirme uygulamalarında birlik ve beraberliğin olması gerektiği düşünülmektedir. Terminoloji birliğinin olmaması; öğrencinin kurum değiştirme sürecinde, yeni bir okula başladığında, lisansüstü sınavlarda vb. birçok sıkıntıyla karşılaşması durumu ortaya çıkarabilmektedir. Eğitimcilerin yetiştikleri veya öğrenim verdikleri okulların etkisi de soru türlerine belirgin bir şekilde yansımaktadır.

Bu çalışmanın bu alt probleminde verilen örneklerle bakıldığında 5. sınıf soru örneklerinde öğrencilerin temel müzik yazım kurallarına ilişkin nota biçimlerini ve anahtar adlarını tanıma düzeyinde değerlendirildiği görülmektedir. Aralık konusuna ilişkin örneklerde ise verilen sesler üzerine aralık kurma ve yazılı aralıkları tanımlama becerileri ölçülmektedir. Tonalite konusunda majör dizi kuralı, kök ve yan dereceler ile majör dizi yazma becerileri öne çıkmaktadır. Akorlar konusunda ise verilen sesler üzerine akor kurma ve eksik akor seslerini tamamlama türünde sorulara yer verilmiştir. Bu örnekler, 5. sınıf düzeyinde öğrencilerin temel teorik bilgileri tanıma, yazma ve başlangıç düzeyinde uygulama becerilerini ölçmeye yönelik sorularla değerlendirildiğini göstermektedir.

6. sınıf soru örneklerinde, 5. sınıfa göre daha uygulamalı ve işlem gerektiren soru türlerinin kullanıldığı görülmektedir. Temel müzik yazım kuralları kapsamında ölçüleri eksik nota biçimleriyle tamamlama ve verilen notaların hangi anahtarlarla okunabileceğini belirleme gibi sorulara yer verilmiştir. Aralık sorularında aralıkların perde değerlerini yazma ve verilen sesler üzerine istenen aralıkları kurma becerileri ölçülmektedir. Tonalite konusunda donanım tanıma, gam yazma ve verilen gamları tanımlama soruları bulunmaktadır. Akorlar konusunda ise akor kurma, akor tanımlama ve akor dönüştürme becerileri öne çıkmaktadır. Bu durum, 6. sınıf düzeyinde öğrenciden yalnızca bilgiyi hatırlamasının değil, bilgiyi nota üzerinde kullanmasının ve dönüştürmesinin beklendiğini göstermektedir.

7. sınıf soru örneklerinde, öğrencilerin teorik bilgiyi daha ayrıntılı biçimde kullanmalarını gerektiren sorulara yer verildiği görülmektedir. Temel müzik yazım kuralları kapsamında müzik

terimlerinin anlamlarını bilmeye yönelik çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular kullanılmıştır. Aralık konusunda enarmonik sesleri ayırt etme ve verilen seslerden çıkıcı aralık kurma becerileri ölçülmektedir. Tonalite konusunda melodik minör dizinin özellikleri ile armonik ve melodik minör dizi yazma becerileri ön plana çıkmaktadır. Akorlar konusunda ise farklı akor türlerini kurma ve farklı anahtarlarda verilen akorları adlandırma örnekleri yer almaktadır. Bu örnekler, 7. sınıf düzeyinde öğrencilerin teorik bilgiyi tanıma, ayırt etme, uygulama ve farklı anahtarlar üzerinden değerlendirme becerilerinin ölçüldüğünü göstermektedir.

8. sınıf soru örneklerine bakıldığında ise, önceki sınıf düzeylerine göre daha kapsamlı ve çok yönlü soruların yer aldığı görülmektedir. Temel müzik yazım kuralları kapsamında ölçü tamamlama ve sol anahtarında yazılmış bir parçayı fa anahtarına aktarma türünde sorular bulunmaktadır. Aralıklar konusunda öğrenciden çıkıcı ve inici yönde aralık kurması ve farklı anahtarlarda yazılmış aralıkları adlandırması beklenmektedir. Tonalite konusunda majör, minör, kromatik dizi, modlar ve alterasyon gibi daha geniş kapsamlı konulara yer verilmiştir. Akorlar konusunda ise verilen kök sesler üzerine akor yazma, kadans türünü belirleme, akorların derece ve fonksiyonlarını gösterme becerileri ölçülmektedir. Bu durum, 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin teorik bilgiyi daha ileri düzeyde uygulama, ilişkilendirme ve analiz etme becerilerinin değerlendirildiğini göstermektedir.

Karışık teori sınavı soru örnekleri incelendiğinde, her sınıf düzeyinde birden fazla teorik konunun aynı soru yapısı içinde bir araya getirildiği görülmektedir. Bu sorularda tonalite, ölçü, aralık, akor, hız terimleri, nüanslar, cümle yapısı, kadans, besteci, dönem ve form gibi farklı unsurlar birlikte ele alınmaktadır. Özellikle partiyon üzerinde analiz gerektiren sorular, öğrencinin hem teorik bilgiyi bilmesini hem de bu bilgiyi eser üzerinde kullanmasını da gerekli kılmaktadır. Bu yönüyle karışık teori sorularının, solfej eğitiminde bütüncül ölçme-değerlendirme anlayışını desteklediği söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ortaokul düzeyindeki solfej dersi teori sınavı soru örneklerinin sınıf düzeylerine göre aşamalı bir yapı gösterdiği anlaşılmaktadır. 5. sınıfta daha çok temel kavramları tanıma ve yazma becerileri ölçülürken, 6. sınıftan itibaren uygulama, tamamlama ve dönüştürme becerileri öne çıkmaktadır. 7. ve 8. sınıf düzeylerinde ise öğrencilerin teorik bilgiyi farklı bağlamlarda kullanma, analiz etme ve nota üzerinde gösterme becerilerinin ölçüldüğü görülmektedir. Bu doğrultuda soru örneklerinin, öğrencilerin yaş ve öğrenme düzeylerine uygun biçimde kolaydan zora doğru yapılandırıldığı söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Konservatuvarların Lisans Devresinde Solfej Dersi Sınavlarında Sorulan Teori Sınavı Soru Örnekleri Nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Sadece lisans eğitimi veren konservatuvarlardan elde edilen teori soruları bazı sınav kağıtlarında sınıf bilgisi olmadığı için sadece temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite-modalite-makam ve akorlar olarak konulara göre ayrılmış ve her konu ile ilgili ikişer örnek verilmiştir. Sorulara bakıldığında eksik bırakılan ezgileri tamamlama, İlk vuruşları yazma gibi uygulamalar oldukça yaygın olarak kullanılmıştır.

Temel Müzik Yazım Kuralları Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki ölçüler kaç kaçlık, kaç zamanlı ve hangi çeşit ölçülerdir?

2. Aşağıda yazılmış olan terimlerin anlamlarını yazınız.

Mezzoforte:

Diminuendo:

Dolce:

Presto:

Cantando:

Allegro:

Animato:

ff:

Forte:

sf:

Crescendo:

Aralıklar Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilen sesler üzerine istenilen aralıkları kurunuz.

Interval labels for the first staff: +5, -4, K2, +7, B6

Interval labels for the second staff: +7, B2, B6, +3, +6

2. Aşağıdaki parçadaki aralıkları adlandırınız.

Tonalite-Modalite Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilen melodideki tonu bul, ilgili tonu yaz, gerekli yerlere arıza yardımıyla armonik minör türüne dönüştür.

2. Aşağıdaki dizilerin her birini üzerinde belirtilen moda uygulayınız.

Frigyen

Lidyen

Lokriyen

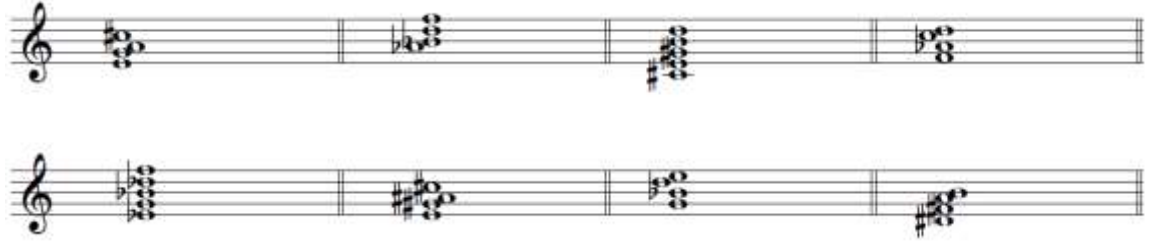
Miksolidyen

Akorlar Konusu ile İlgili Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıdaki akor derecelerine göre uygun olan akorları yazınız.

2. Aşağıda verilen dört ve beş sesli akorları analiz ediniz (şifrelerini yazınız).

Karışık Teori Sınav Soru Örnekleri

1. Aşağıda verilen parçada istenilenleri yazınız.

Tonu:

Ölçü çeşiti:

Piyano eşlikte sol anahtarında yazılı her bir aralığın adı:

Piyano eşlikte fa anahtarında yazılı her bir aralığın adı:

En son ölçüdeki işaretin adı:

Wo Gott der Herr nicht bei uns hält

Im. Klug. G. B.
J. S. BACH

Transposition

Lisans devresi solfej dersi teori sınavı soru örnekleri incelendiğinde, soruların temel bilgiyi ölçmenin ötesinde uygulama ve çözümleme becerilerini ortaya koymaya yönelik hazırlandığı görülmektedir. Temel müzik yazım kuralları kapsamında ölçü yapılarının ve müzik terimlerinin sorulması, öğrencinin solfej okuma sürecinde karşılaştığı ritmik ve ifadesel unsurları bilinçli biçimde kavramasının beklendiğini göstermektedir. Aralık sorularında verilen sesler üzerine aralık kurma ve parça üzerindeki aralıkları adlandırma örnekleri, aralık bilgisinin sadece kuramsal bir bilgi olarak değil, aynı zamanda nota ve eser bağlamında uygulanması gereken bir beceri olarak ele alındığını göstermektedir. Bu durum lisans öğrencilerinden teorik bilgiyi doğrudan bir eser üzerinde yapabilmesi gerektiği düşüncesini ortaya koymaktadır. Tonalite-modalite sorularında ezginin tonunu bulma, ilgili tonu yazma, melodiyi armonik minöre dönüştürme ve dizileri farklı modlara uygulama gibi örneklerin yer alması, lisans düzeyinde tonal ve modal bilgilerin daha ileri düzeyde değerlendirildiğini göstermektedir. Akor sorularında derece ve fonksiyonlara uygun akor yazma ile dört ve beş sesli akorları analiz etme örneklerinin bulunması armonik düşünme becerisinin solfej teorisi içinde önemli görüldüğünü göstermektedir. Karışık teori sınavı örneğinde ise ton, ölçü çeşidi, aralık ve müziksel işaretlerin aynı eser üzerinde sorulması ortaokul teori sorularında olduğu gibi ölçme sürecinin bütüncül bir yaklaşımla kurgulandığını düşündürmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, lisans devresi teori sınavı soru örneklerinin bilgi, uygulama ve analiz basamaklarını birlikte içeren bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Soruların önemli bir bölümü öğrencinin teorik bilgiyi ezbere dayalı olarak hatırlamasından çok, nota üzerinde kullanmasını, dönüştürmesini ve eser bağlamında yorumlamasını gerektirmektedir. Bu yönüyle lisans düzeyindeki soru örnekleri, solfej eğitiminde teorik bilginin uygulamayla ilişkilendirilmesine katkı sağlayan niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, konservatuvar solfej dersi sınavlarında eğitimcilerin teori uygulamaları ve teori sınavı soru örnekleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, solfej sınavlarının teori bölümünde temel müzik yazım kuralları, müzik işaretleri ve terimler, aralıklar, tonalite bilgisi ile akorlar ve çevrimleri konularına sıklıkla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık makam bilgisi, tonal-makamsal karşılaştırma ve tonal-modal-makamsal karşılaştırma konularının daha sınırlı düzeyde ele alındığı görülmüştür.

Araştırmada eğitimcilerin teori sınavlarında doğru-yanlış, eşleştirme, boşluk tamamlama, eksik tamamlama, nota üzerinde gösterim, anahtar aktarımı, transpoze, analiz ve proje/ödev gibi farklı soru türlerinden yararlandıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte çoktan seçmeli soruların ve portfolyo uygulamalarının daha sınırlı kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, solfej eğitimi sınavlarında teorik bilginin çoğunlukla uygulama ve nota üzerinde gösterim yoluyla ölçüldüğünü göstermektedir.

Eğitimcilerin önemli bir bölümünün analiz konusunu solfej eğitiminin önemli bir parçası olarak gördüğü belirlenmiştir. Ancak teoriye ayrılan puan dağılımlarına bakıldığında, birçok eğitimcinin sınavlarda teoriye ayrı bir puan vermediği görülmüştür. Bu sonuç, teorik bilginin solfej eğitimi içinde önemli görülmesine rağmen ölçme-değerlendirme sürecinde her zaman bağımsız bir değerlendirme alanı olarak ele alınmadığını göstermektedir.

Ortaokul düzeyindeki soru örnekleri incelendiğinde, soruların sınıf düzeylerine göre kolaydan zora doğru yapılandırıldığı; temel bilgileri tanıma, yazma, tamamlama ve nota üzerinde uygulama becerilerini ölçmeye yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisans devresindeki soru

örneklerinde ise ölçü bilgisi, terimler, aralıklar, tonalite, modalite, akorlar ve analiz konularının daha bütüncül ve uygulamalı biçimde ele alındığı görülmüştür. Genel olarak araştırma bulguları, konservatuvar solfej dersi sınavlarında teori konularının önemli bir yer tuttuğunu; ancak konu kapsamı, soru türleri, terminoloji kullanımı ve puanlama yaklaşımları bakımından kurumlar ve eğitimciler arasında farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

-Solfej dersi sınavlarında teori bölümüne belirli ve dengeli bir puan ayrılması, öğrencilerin teorik bilgi ve becerilerinin daha görünür biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabilir.

-Teori sınavlarında temel müzik yazım kuralları, aralıklar, tonalite ve akorlar yanında modalite, makam bilgisi ve tonal-modal-makamsal karşılaştırma konularına da daha fazla yer verilmesi önerilebilir.

-Eğitimciler arasında terminoloji, konu kapsamı ve ölçme-değerlendirme ölçütleri bakımından ortak bir yaklaşım geliştirilmesi yararlı olabilir. Bu durum, farklı kurumlarda öğrenim gören öğrenciler arasında uygulama birliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

-Portfolyo, proje/ödev ve süreç temelli değerlendirme araçlarının solfej eğitiminde daha etkin kullanılması önerilebilir. Böylece öğrencinin sadece sınav anındaki başarısı değil, aynı zamanda süreç içindeki gelişimi de değerlendirilebilir.

-Solfej eğitiminde analiz çalışmalarına daha fazla yer verilmesi, öğrencilerin okudukları ya da yazdıkları müziksel yapıları daha bilinçli kavramalarına ve yorumlamalarına katkı sağlayabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma sanatta yeterlik tezinden üretilmiş olup, tez sürecinde veri toplama için etik kurul izni alınmıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararları

Tarih: 27.07.2020

Karar No: 2020/113

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarların katkıları belirtilmelidir. Her iki yazarın da katkısı %50'dir.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yapay Zekâ Kullanımı ve Sorumluluk Beyanı

Çalışmanın hazırlanmasında sadece özet, giriş ve sonuç başlıkları altındaki yazılarda devrik veya anlaşılmayan bir cümle olmaması nedeniyle "Gemini" yapay zekâ aracından yazılan ilk metin düzeltilmiştir. Çalışmanın başka hiçbir yerinde yapay zekâ kullanılmamıştır. Yazarlar, uydurma kaynak/atıf oluşturulmadığını ve tüm içeriğin doğruluğundan sorumlu olduklarını beyan ederler. Yapay zekâ kullanımından doğabilecek etik/hukuki sonuçlardan yazarlar sorumludur; beyan edilmemiş veya hatalı/etik dışı yapay zekâ kullanımından kaynaklanan durumlarda UBED sorumluluk kabul etmez.

Kaynakça

- Akkaş Baysal, E., & Hocaoglu, N. (2019). Nitel araştırma modelleri-desenleri. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (ss. 125-151). Pegem Akademi.
- Ammer, C. (2004). *The Facts on File dictionary of music*. Facts On File.
- Böke, K. (Ed.). (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (2. baskı). Alfa Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

- Eğmir, E., & Ocak, G. (2017). Eleştirel düşünme öğretim programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi ve öz değerlendirme düzeylerine etkisi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 138-156.
- Elhankızı, A. (2015). *Dikte çalışmaları*. Eğitim Yayınevi.
- Gökay, O. Ş. (1941). *Devlet konservatuarı tarihçesi*. Maarif Matbaası.
- Karahan, A. S. (2016). Müzik öğretmenliği programında yer alan müziksel işitme okuma yazma dersi yazılı sınavlarında çoktan seçmeli test yönteminin kullanılabilirliği ve öğrencilerin başarı düzeylerine etkisinin belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1558-1573. doi:10.14687/ijhs.v13i1.3704
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (18. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Lavignac, A. (1939). *Musiki terbiyesi* (A. Denker, Çev.). Kanaat Kitabevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Müzik dersi öğretmen rehber kitapçığı*. Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF.
- Ocak, G. (2019). Bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama yolları. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss. 217-272). Pegem Akademi.
- Paulson, F. L., Paulson, P. R., & Meyer, C. A. (1991). What makes a portfolio. *Educational Leadership*, 48(5), 60-63.
- Say, A. (2002). *Müzik sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Turgut, M. F. (1977). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. Nüve Matbaası.
- Yılmaz, M. S. (2024). Kemal İlerici'nin "İş Halinde Üçlü Sistem Armoni" Kitabının İçerik Yönüyle İncelenmesi. B. Çokamay ve B. Öz (Ed.), *Müzik Sanatı ve Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar VIII içinde* (s. 229-245). Eğitim Yayınevi.

EXTENDED SUMMARY

Solfege courses conducted in conservatories are one of the fundamental areas of professional music education. Solfege education does not consist only of melody reading, dictation writing, or sight-reading skills; it also requires a strong theoretical background in order for these skills to develop properly. Students' musical hearing, note reading, writing, analysis, and interpretation skills are directly related to their theoretical knowledge. Therefore, how theory subjects are taught in solfege courses is as important as how this knowledge is measured and evaluated in examinations. Basic music notation rules, musical signs and terms, intervals, tonality, modality, maqam knowledge, chords, and their inversions are among the main subjects that constitute the theory dimension of solfege courses.

The aim of this study is to describe the assessment and evaluation approaches, questioning strategies, and sample theory examination questions used by educators in the theory dimension of solfege courses conducted in conservatories. In line with this aim, the study examined which topics solfege educators include in the theory section of examinations, which question types they use, how they determine the score distributions allocated to theory, how they approach the subject of analysis, and which criteria they take into consideration in the assessment and evaluation process. In addition, within the limitations of the study, accessible theory examination question examples were evaluated under the headings of basic music notation rules, intervals, tonality-modality-maqam, chords, and mixed theory questions at the levels of 5th, 6th, 7th, and 8th grades of secondary school and the undergraduate cycle.

The research was conducted in line with a qualitative research approach and based on the descriptive method. In the study, the current situation regarding theory examinations in conservatory solfege courses was tried to be revealed. The qualitative data obtained were supported by numbers and percentages from descriptive statistics. In this respect, numerical data were used only to help explain the current situation; no experimental procedure, statistical test, or relationship analysis was applied. Structured interview was used as the data collection technique, and the theory examination question examples reached within the scope of the research were examined through content analysis.

Within the limitations of the research, 24 state conservatories were included. All of these conservatories were reached; however, data could be collected from 21 conservatories. Of the three conservatories from which data could not be obtained, two stated that they did not want to participate in the research, and one conservatory was not included in the research because the solfege courses were conducted by the researcher. Accordingly, the study group of the research consisted of 36 solfege educators working in 21 state conservatories. In addition, solfege course theory examination question examples obtained from 10 conservatories were examined. Five of these conservatories are institutions providing secondary school education, and five are institutions providing undergraduate education.

The findings obtained in the research show that theory subjects have an important place in conservatory solfege course examinations. It was determined that the subjects most frequently included by educators in the theory section of the examinations were basic music notation rules, musical signs and terms, intervals, tonality knowledge, and chords and their inversions. This situation shows that Western music-based theoretical knowledge is predominantly evaluated in solfege education examination processes. On the other hand, it was observed that maqam knowledge, tonal-maqamic comparison, and tonal-modal-maqamic comparison subjects were included at a more limited level. This result suggests that maqam and maqamic comparison subjects are not sufficiently represented in conservatory solfege education examinations.

It was determined that educators used different question types in theory examinations such as true-false, matching, fill-in-the-blank, incomplete completion, demonstration on notation, clef transfer, transposition study, analysis, and project/homework. However, it was concluded that multiple-choice questions and portfolio practices were used more limitedly. This finding reveals that in solfege theory examinations, rather than only recalling information, students are expected to apply, demonstrate, transform, and analyze theoretical knowledge on notation. Especially question types such as clef transfer, transposition, and demonstration on notation show that theoretical knowledge is associated with application skills.

In the research, it was determined that a significant number of educators consider analysis as an important component of solfege education. Educators stated that they carry out analysis studies in line with students' grade level, theory and harmony knowledge, or course curriculum. However, some educators stated that they apply analysis studies more in the course process than in the examination. This situation shows that although analysis is considered important in solfege education, it is not always systematically included in examinations. However, analyses of tonality, form, nuances, tempo terms, articulations, and harmonic structure made on a work can make students' solfege reading skills more conscious.

When the score distributions allocated to theory were examined, it was concluded that many educators did not give a separate score to theory in solfege examinations. This finding shows that although theoretical knowledge is considered important in solfege education, it is not always treated as an independent evaluation area in the assessment and evaluation process. Although it is understandable that reading, dictation, and hearing skills are prioritized due to the practice-oriented structure of the solfege course, theoretical knowledge forms the basis of these skills. Therefore,

allocating a certain score to theory may contribute to a more balanced and holistic evaluation of solfege examinations.

When the examination question examples at the secondary school level were examined, it was seen that the questions were structured from easy to difficult according to grade levels. While at the 5th grade level, beginning-level skills such as naming note forms, recognizing clefs, and constructing basic intervals and chords were mostly measured, at the 6th, 7th, and 8th grade levels, more comprehensive skills such as application, completion, transformation, using different clefs, tonality knowledge, chord analysis, and analysis on a score were included. This situation shows that theory examination questions at the secondary school level were prepared by taking into consideration students' age, developmental, and learning levels.

In the question examples of the undergraduate cycle, it was observed that subjects such as meter knowledge, musical terms, intervals, tonality, modality, chords, functions, and analysis on a work were handled in a more holistic and applied manner. Undergraduate-level questions require students not only to recall theoretical knowledge but also to use, transform, and analyze this knowledge on notation and on a work. In this respect, undergraduate cycle theory examination examples show a structure that contributes to associating theoretical knowledge with application in solfege education.

In general, the research findings reveal that theory subjects have an important place in conservatory solfege course examinations; however, there are differences among educators and institutions in terms of subject scope, question types, terminology use, analysis practices, and scoring approaches. In this direction, it may be recommended that a certain score be allocated to theory in solfege examinations, that makam and modality subjects be given more place, that analysis-oriented question types be developed, that terminological unity be ensured, and that process-based assessment tools be used more effectively. Thus, it will be possible to evaluate theoretical knowledge in solfege education not only as an examination question, but also as a fundamental element that supports students' musical thinking, reading, writing, analysis, and interpretation skills.